

C. SALLUSTIA KRISPA

VÁLKA PROTI
KATILINOVÍ

K POTŘEBĚ ŽÁKŮ STŘEDNÍCH ŠKOL

PŘELOŽIL

A. K.

NAKLADATEL I. L. KOBER, KNIHKUPEC V PRAZE.

C. SALLUSTIA KRISPA:
VÁLKA PROTI KATILNOVI.

Všem lidem, kteří se snaží vynikati nad ostatní ži-
vočichy, přísluší, aby co nejvíce usilovali o to, aby neztrá-
vili život v nečinnosti jako stádo, které příroda učinila se-
vili poslušným bricha. Ale veškerá naše sila zalezí
hnutým a. prostě jest pro nás větším prospěchem, vladne-li
v duchu a těle; jedno je nám společné
duch, než isme-li v porobě těla; proto se mi zdá správnější hle-
s bohy, druhé se zvýráty. Proto se mi zdá správnější hle-
dat slávu pomocí ducha než sil telesních a vytvorit co
nejdelsí rannatku na sebe, poněvadž krátký je sám život,
jež žijeme. Nebot sláva, pocházející z bohatství a krásy
je vratká a pomíjející, emost však je majetek slavný i věčný.

Ale dlouho veliký spor byl mezi smrtelníky, zda ve
vojenství větší zdar má sila tělesná či zdánost duševní.
Nebot i dříve, než začněš, je třeba úvahy, i když věc uvá-
žis, je třeba vás jednat. Tak obojí samo o sobě nedo-
stačují, potřebuje pomocí druhého.
2. Tindř na počátku králové (nebot to byl na zemi první
název vlastady) různě jedni duchů, druzí tělo cvičili, tehdy
ještě život lidí plynul bez chlivosti; každému se dosti líbilo,
co mu dalo. Když v Asii Cyrus, v Recku Lakedaimojané
a Atheneané počali si podrobovat města a národy, v kádr-
chlivost pokládat za správnou příčinu války, dominativi-
se, že nejvíce sláva zalezí v největším panství, teprve
tehdy v nebezpečí a nesnášich se poznalo, že ve válce tak
zmíříte nejvíce duch. A kdyby mužný duch králů v miru tak
jako ve válce byl silný, pomáry mezi lidmi byly by steanno-
mernější a stálejší a nezírel bys, že jedno druhým je uná-
šeno, že se vše mění a mate. Nebot vláda podržuje se snad-
no těmi prostředky, jimiž byla získána. Kdykoli však na-

¹ 1 Sallust, Katilina.

stoupí místo práce zahálka, místo zdrženlivosti a spravedlnosti chlívost a zpupnost, mění se zároveň s povahou vnitřní vnější poměry. Tak se vždy vláda přenáší od méně dobrého, k právě téměř nejlepším. Co lidé orají, po čem se baví, co staví, vše závisí na duševním zdánlosti.

Ale mnozí lidé, oddáni žaludku a spánku, nezděděnici a nevyčovávaní, prosili životem jako pocestní: jim vskutku proti přirodě téhož bylo k rozkoši, duch na obtíž; já jeich života i smrti stejně málo si vážím, poněvadž o oboujím se mlčí. Ale zajisté zdá se mi, že ten teprve žije a ducha užívá, kdo oddána nějakému zaměstnání usiluje získatí si slávu známenitého činu nebo ušlechtilého umění.

3. Ale při veliké hojnosti oborů příroda každému jinou cestu ukázala. Neboť krásné je dobré činiti obec, a také dobré mluvit není nerohodné; jak v mfru tak ve válce možno se stát slavným; mnoho lidí dochází chrály i z těch, kteří činy sami vykonali, i z těch, kdož činy jiných vypsalí. Avšak mně alespoň, ač mne neprovází nikterak stejná sláva jako spisovatele a původce činu, díce se zdá, že vyslovati dějiny je úkol obzvláště obtížný: především protože nutno činy slovy vystihnouti: potom, protože přemnozí se dominují, že to, co pokáráš jako poklesek, řekl jsi ze zlomyšlosti a záští, když však připomínáš velikou statečnost a slávu vlastence, přijmá každý s lhostejnou myslí to, co pokládá za snadné, co nad to jest, pokládá za klamu jako smyslení.

A však mne mladička, již na počátku i jako přemnohé pudila touha k životu veřejnému, než tam bylo mnoho odporného. Neboť místo studiu, místo rezitnosti, místo pochudých mluv zamítl nejsa zvyklý nejstem, přece mezi tolka zlořády slabý věk můj poutan byl nákkazon ctihodnosti. A až jsem nesouhlásil se špatnými mravy ostatních, nicméně přece mne ctihodnost sužovala touž pověsti a nenávistí jako ostatní.

4. Proto když odnočinul si duch od mnohých trampot a nebezpečenství, a já jsem se rozhodl, že musím trávit ostatní život vzdálen veřejnosti, neměl jsem v úmyslu vitanou prázdně trávit v zahálce a nečinnosti, nýbrž žít život

?

zanepázdnen, jsa vzděláváním polí a honbou, pracemi to otrockými; než od toho podniku a zaměstnání mne zdřela zlá ctihodnost a na totéž místo ustoupiv rozhodl jsem se vylíti činy národa. římského úryvkovitě, tim spíše, ježto obce. Tuduž stručně vylíčim o spiknutí Katilinové, jak budu moci nepravideljí: neboť ten čin já pokládám za obzvláště pamětihodný pro novost zločinu i nebezpečenství. Dřive než započnu vypravování, nutno něco malo pověděti o povaze tohoto muže.

5. L. Katilina, pocházejíc z vzněsného rodu, měl velikou silu duševní i tělesnou, ale povahu zlou a zkaženou. Jemu od mládí byly milé vnitřní války, lounežné vraždění, nesvář občanský a v tom svém mladý věk vycvičil. Tělo jeho bylo naryklí na hlad, mráz a bodení více než by kolí se tvářiti a přetrávati se, po cizím dychticí, svým mrhající, ohnivý ve vásnici dosti výmluvný, malo mondry, nerazaný duch jeho vždy dychtil po nezřízeněn, neuvěřitelném, a nedostížitelném. Jej po vládě L. Sully převelikou nosedla zmocnit se vlády nad obcí, a nijakého svědkyž by si získal vládu. Více a více den ode dne byl zločinu, což obojí rozmnožil těm neřestmi, o nichž jsem se svrchu zmínil. Mimo to podněcovaly jej i zkažené mravy nefesti, totiž hýřivost a lakost.

Zdá se, že mne látká sama povzbuzuje, poněvadž mi vážíl vypravování a několika slovy vložil zřízení předků zanechal a jak znenáhla změnivší se z nejkrásnější a nejlepší stala se nehorší a nejhanebnější.

6. Město Rím, jak jsem já slyšel, založili a na počátku měli v držení Trojané, kteří pod vůdcovstvím Aeneovým jako uprchlíci tehdy po nevrčitých sídlech a s nimi Aboriginové, lid to rolnický, bez zákona a vlády, svobodný a volný. Ti když do jednoho města se sesli, ač byli nestej-

3

4*

ného rodu, různého jazyka, ač žili různým způsobem životy, neučitelně snadno splaynuli; tak v krátku rozptýleny a těkavý dav svorností se stal obcí! Ale když jejich obec rozmnzozená občany, poznámená mramvy a rozšířená pozemky zdála se různivá a dosti veliká byla, jak téměř o všech lidstvích věcech plati, vznikla z hojnosti závist. Tak králové a národové sousední válkou je zkouseli: jen malo přítel jum bylo ku pomocí, neboť ostatní ohromeni strachem vzdalovali se nebezpečenství. Avšak Rimané v míru i ve válce jsouce pochotové slušné se chystali jeden druhého povzbuzovali, nepřátelum vstříc šel, svobodu, vlast, rodici zbraní chránil. Potom, když nebezpečenství statečnosti zahnal, spojenectví a přátelum přispivali pomocí, a přátelství si získávali spíše prokazováním než přijímáním dobrodružství. Vládu měli zákonou, jmeno vlády královské. Vyvolení mužové, jichž tělo bylo léty slabé, duch však moudrosti bystrý byl, byli rádeči obce; ti buď podle věku nebo podle podobnosti dceře zvali se otci. Později, když královská vláda, jež měla na počátku zachovat svobodu a povznesení obec, zryhla se v zpupnou darcovacnosti, se změnou zřízení zavedli i roční vládu a dva uředníky; domnivali se, že tak duch zvědi může se státi zpupný.

7. Avšak v té době počal se každý více poznášeti a více sily duševní projevovati. Neboť králi jsou dobrí podzrelí, nežli a zdatnost druhého je jim stále předmětem ohavy. Jest však neuveritelnó, jak obec po dosažení svobody v krátku vzrostla; tak veliká touha po slávě se dostavila. Již i mládež, jakmile trampoty valečná mohla snášeti, v tábore učila, se prakticky námaze vojenské, a více zalíbení měla v čestném zbraní a vojenských koních než v nevěstských a hostinách. Takovým tedy mužům žádná námaha nebyla nezvyklá, žádné míslo drsné a příkré, žádný ozbrojený nepřítel hrozný: statečnost vše překonala. Ale největší bylo mezi nimi závodění o slávu: každý spěchal nepřitele biti, na zed vystoupiti, byti splňen, jen když konal takový slavný čin. To pokládali za bohatství, to za dobrou povest, a velikou urozenost. Slávy dychtiví, peněz nevšímaví byli, slávu nesmíron, bohatství

čestné si přáli. Mohl bych připomenouti, na kterých místech převrhly zástatky nepřátel národ římský jen malou hrstíkou porazil, kterých měst polohou opěrných bojem dobyl, kdyby ta věc příliš daleko od podniku nás neodváděla.

8. Ale vskutku čestěna při věm vládne; ta všechny lknutky spíše dle své libovůle než po právu proslavuje a je zájmemější uvádět. Činy Atheneanů, jak jí se domnívám, byly sice dosti velkolepé a znamenitě, ale přece poněkud menší, než pověst o nich hlasá. Ale protože vystoupili tam věhlasní spisovatelé, pokládají se činy Atheneanů po světě za největší. Tak statečnost původců těch činů pokládá se za takovou, jak velice ji dovezení slovy povznéstí slovutní docházet než sami činy jiných vypravovat.

9. Tak v míru i ve válce vládly dobré mravy; správnost byla převládka, jakota přemála; právo a dobro u nich neuplatňovalo se zákony více než svoji vnitřní hodnotou. Hádky, sváry a sporý měli s nepřátelei, občané s občany závodili o statečnost. Při slavnostech bohů byli vyzněni, doma šetrní, k přátelum věrní. Témuto dvěma vlastnostmi odvahou ve válce, správění, kdykoli nastal mír, stárali se o sebe i o obec. I jako největší důkaz toho mám to, že ve válce se častěji zakročilo proti těm, kdo proti rozkazu bojovali s nepřítelem, a kdož, odvážně brysé, později z bitvy ustoupili, než proti těm, kdo se odvážně opustili praporce nebo couvati zahnání byvše se svého místa; v miru však že spíše dobrodružném než postrořachem vládu vykonávali a utrpěvše příkory rádeji chtěli odpouštěti než stihati.

10. Avšak jakmile námahou a spravedlností obec vzrostla, mocní králové ve válce položení, divocí kmenové a nesmírní národnové násilím podrobeni, Karthago, řevnicí na moc římskou, z kořene bylo vyvráceno, všechna moře a země volně byly otevřeny, osud nočle ráditi a vše ve zmatek uváděti. Kdož námahu, nebezpečenství, nejisté a nepříznivé poměry snadno smášeli, tém klid a bohatství

věci to jindy žádoucí, byly na obtíž a k tramotě. Tudíž nejprve vyzrostla touha po vládě, potom po menězích. To bylo takřka zdrojem všeho zla. Neboť lakoťa podvračí doceňnost a ostatní dobré vlastnosti; místo toho je naučila zpurnost, krutost, nedbání bohu a vše mít na prodej. Chrázenost donutila mnoho lidí, aby se stali úskočními, aby něco jiného měli ukryto v srdci a něco jiného pohovorové na jazyku: aby oceňovali přátelství a nepřátelství ne dle jeho povahy, nýbrž dle prospěchu, a měli spíše trávnost než dobrou povahu. Toto s počátku pomařilo a někdy bylo potrestáno; když pak nákaza jako mor se zahostila, obec se změnila a vláda z neispravedlivější a nejilepší stala se krutou a nesnesitelnou.

11. Ale nejprve etiázost více než lakoťa zaujmala ducha lidského, kteržto neřest přece byla blížší cestě. Neboť slávu, čestný úřad, vládu stejně si přeje statečný jako zbabělý; ale onen ide cestou pravou, tento spěje k celi úskoky a šalbou, protože se mu nedostavá dobrých vlastností. Lakoťa návštěva v sobě touhu po smilosti, kromě ženám, až můžou v nechávaní se užít jako ženy, ženy měly stud na prodej; pro pochoutku po všem na suchu i na moři pátrali; spali dřive, než měli chut spátí, nervyckávali hladu nebo žízně, ani mrazu ani únavy, nybrž všechno toho před časem uživali. Toto mládež, když ji rodnině jméně došlo, podněcovalo k zločinům; duch špatnými vlastnostmi prozpůsobovalo, že L. Sulla, zbraní ve svou moc obec dostal a dobře započal. Sulla zbraní všechni lounili, drancovali, jeden přál si čar ze skončil, všechni lounili, drancovali, jeden přál si dům, druhý pole, vítězové neznamali ani míry ani skromnosti a ohavné a kruté činy páchali na spoluobčanech. K tomu přistupovalo, že L. Sulla k vojsku, kterému v Asii velel, aby si je tím zavázel, proti mravu předkům, rozmařile a příliš šédře se měl. Krajinu utěsené a rokčšné snadno při zahájce drsnou mysl vojímu zmekčily. Tam nejprve zvyklo si vojsko římské milovat, obdivovati se sochařem, malovaným obrazem a vypukle zdobeným nádolákem, je soukromě i veřejně krásni, svatyně louniti, vše svaté i světské zněcivati. Tak ti vojini, když vitézství dosáhli, i světské nezanechali přemoženým. Vždyt štěstí i mysl moudrých lidí překonává; neříkali, aby vojnové mravu zkažených vitézství mřmg užívali.

12. Když počalo bohatství být ke cti a sláva, vláda a moc je provázely, počala ochabovatí potřívost, chudoba

býti pokládána za hanbu, prostota pokládána za zlovolnost. Tak z bohatství hýřivost a lakoťa se zpupností zahvátily mládež; lounila, hýřila, svého malo si vážila, do božském i lidském, v ničem nezazálelo na studu a cudnosti, dorej. Chrázenost donutila mnoho lidí, aby se stali úskočními, aby něco jiného měli ukryto v srdci a něco jiného pohovorové na jazyku: aby oceňovali přátelství a nepřátelství ne dle jeho povahy, nýbrž dle prospěchu, a měli spíše trávnost než dobrou povahu. Toto s počátku pomařilo a někdy bylo potrestáno; když pak nákaza jako mor se zahostila, obec se změnila a vláda z neispravedlivější a nejilepší stala se krutou a nesnesitelnou.

13. Neboť na bych to připominal, čemuž by nikdo nevěřil mimo ty, kdo to viděli, že od mnohých soukromníků hory byly podkopány a moře budovami pokryta? Těm, jak se mi zdá, bylo bohatství na posměch; vždyť, co v počestnosti mohli miti, spáchali zneuzití v hanelnosti. Ale zařílosti: mužové nechávali se užít jako ženy, ženy měly stud na prodej; pro pochoutku po všem na suchu i na moři pátrali; spali dřive, než měli chut spátí, nervyckávali hladu nebo žízně, ani mrazu ani únavy, nybrž všechno toho před podněcovalo k zločinům; duch špatnými vlastnostmi prozpůsobovalo oddán byl zisku a utrácení.

14. V tak veliké a tak zkažené obci měl Katilina — to bylo zcela snadné, — kolem sebe zástupy lidí neřestných a zločinných, iakť svou družinu. Neboť kterýkoliv nestoudník, cizoložník, hýřil, rukou, žaludkem, smilstrem otcovské statky promral, a kdo veliké dluhy si nadědal, aby všad vráhové, svatořádci, lidé na soudce usvědčeni nebo přisahou nebo krví občanskou žirvala, mimo to ti, které ruka křivou mrzkošt, nouze, zlé svědomí šívalo, ti byli Katilinovi nejbližší a jeho nejbližší přátelé. A jestliže někdo dosud viny prostý do jeho přatelství se dostal, kožodenným stykem

a lákáním snadno stával se steiným a podobným ostatním, Ale nejvíce toužil po přátelství mladíků: jejich mysl ještě podajná a nestál sradnou lítstí se dala lapit. Nebot po čem touha koho podle věku pianula, podle toho jednou nevšestky dodával, jiným psy a koně kupoval, vůbec ani nákladu ani své vlastní mravnosti nešetřil, jen aby si je dokrabil a věnosti zavázal. Vím, že mládež, která dům Katilina navštěvovala, nehrubě dřba svého studu; ale z jiných příčin spíše, než by komu ta věc byla povídoma, tato pověst byla rozšířena.

15. Hned z mládí Katilina spáchal mnohá ohavná smilostva, se vzněšenou paňou, kněžnou Vestinou, a jiné činy takového druhu proti všemu právu. Posleze jat láskou k Aurelii Orestille, na níž člověk počestný nic nikdy nechválil kromě krásy, poněradž ona váhalila vdati se za něho bojuje se jeho pastorka v dosločém věku, usmrtil syna, jak se za jistoto pokládá, a tak vyprázdnil dům k zločinnému manželství. Zdá se mi, že obzvláště ta věc byla přičinou, že čin byl urychljen. Neboť duch neřestný bohům i lidem nenářelský ani kldem nemohl se utištít: tak svědomí v podružděné myslí rádil. Proto byla harva jeho plète bezkrvá, oči vpadlé, chůze hrzo rychlá, brzo pomalá: vůbec ve vzezení a obličeji byla patrná zhobiště.

16. Ale mládež, kterou přilákal, iak jsem svrchu řekl, mnohými způsoby ve zlych činem evícíl. V nich si připravoval falešný svědky a padělatele listin: přikazoval jím, aby věrnost, majetek a nebezpečí pokládali za věci bezcenné, potom i jiné důležitější věci, když jejich dobrou pověst a mravní eti znížil. Jestliže přiléžitost k hřichu nabyla v přítomném okamžíku pohotově, právě tak nevinné jako vinné přepadal a rdousil. Proto ovšem, aby zahálkou ruce nebo duch neznalatněl, bez dívodu byl raděj zlý a krutý.

Tém dřítořím a drahům dívčenje, zároveň proto, že dluhů rošecb zemích bylo nesmírně mnoho a přemocí volipi Sullovi, jmeni své promícharže, a pamětiví jsoue kořistiens a starého vřezství přali si občanskou válku, uanyaili si Katilina zmíti obec. V Italií nebylo vojska.

On Pompeius vedl válku v neizazích krajinách: když by se Katilina ucházel o konsulát, měl velikou naději, senát nebyl příliš ostrážný: vše bylo bezpečné a klidné a to pravě bylo vzhod Katilinově.

17. Tuduž okolo 1. června za konsulátnu L. Caesara a C. Fligula nejprve jednotlivce osloval, jiné povzbuzoval a jiné zkouzel; poukazoval na svou moc, na nevříznavenosť obec a na veliký prospěch spiknutí. Když s dostatek vyzkoumal, co chce, na jedno místo všechny svolá, kteří byli v nejvřízni tisíci a měli nevici odvaly. Tam se sesli ze stavu senatorského P. Sentulus Sura, P. Autronius, L. Cassius Longinus, C. Cethegus, P. a Ser. Sulloré, synové Serviovi, L. Vargunieovi, Q. Annii, M. Poricius Laeká, L. Bestia, Q. Kuráv, mimo to ze stavu ierdeckého M. Fulvius, Nébiliar, L. Statilius, P. Gabinius Kapito, C. Kornelius, k tomu mnoho lidí z kolonií a municií, vzešených ilius: k svém domově. Mimo to přemnoho urozených bylo účastevné poněkud tamějši toho záměru. Které spíše pobízela na děje na vládu než nedostatočnou. Ostatní většina mládeže, obzvláště však urozené příčla jednáním většina, kdo mohli v zahálce velkolepě nebo položně žiti, rejuště za jisté, válku za mír raději chtěli. Též některí toho času věřili, že M. Licinius Krassus dobe vědě o jeho záměru, poněvadž Cn. Pompeius, kterého nenáviděl veřel velikému vojsku, čítel nrv, aby čikoli moc proti jeho záměru, zároveň dívčenje, podařili se spiknutí něvaze vrzítsala.

18. Ale již dříve spiklo se několik lidí moci obci a mezi nimi byl Katilina. A o tom, co nejpravidlěji bude mocti promluvit. Za konsulátnu L. Tulla a M. Terilia Consulovou na příští rok zvolené P. Autronius a P. Sulla zákonní hyvše nohnání pro nesprávné ucházení se byli potrestáni. Za krátko Katilinovi, když byl obžalován z vylerařství překáženo bylo ucházení se o konsulát, mrotou v zákonitě dohře nemohl se přihlásiti. Těhož času žil Cr. Piso, mladik urozený, velice odvážný, nuzný, nemokoiný, jež k zákoně mrazení zmatku v obci podněcovaly nedostatek a špatné mrazení. S tímto Katilinu a Autronius kolem 5. prosince společně se uradili a chystali se 1. ledna na Kapitolu konsuly L.

Kottu a L. Torquata zabití, sami pak zmocniti se svazků
prutů a Pisona poslati s vojskem k získání obou Hispanií.
Když ta věc byla vyřazena, opět na 5. února přeložili
úmysl vraždy. Již tehdy strojili záhubu nejen konsulům,
nýbrž přemnohým senátorům. A kdyby Katilina před rad-
nicí nebyl dal příliš brzo spojenec známění, toho dne nej-
horší zločin od založení města Rima byl by byval snáchán.
Protože se ještě nesetřel ozbrojenici v četném počtu, ta okol-
nost záměr zmařila.

19. Potom Piso do přední Hispanie byl poslán jako
quaestor v zastoupení praetora, přičemž Krasovým.
protože jej poznal jako zapříšáhlého nepřitele Cn. Pom-
peia. Ale senát mu dal provincii velmi rád, protože chtěl,
aby člověk hanobný daleko byl od správy obce. zároveň
protože přemnoži vlastenci viděli v něm záštítu a téhdy
již moc Pompeiova byla hrozivá. Avšak tento Piso v pro-
vincii na pochodu byl usmrcen od jezdci hispanštích, jež
ve vojsku vedl. Některí říkají, že jeho nespravedlivou.
zpupnou a krutou vladu barbarů nemohli snést. iinf však,
že oni jezdci, stáří to a věrní chráněnci Cn. Pompeia.
z jeho vídle napadli Pisona: mimo to, že Hispanové nikdy
takový zločin nespáchali, mnoho však již před tím krutých
vládců snesli. My tu věc necháme nerozhodnutou. O prvním
spíknutí dosti tedy řečeno:

20. Když Katilina vidí, že se seslí ti, které ísem před
chvili jmenoval, ač s jednotlivci často mnoho jednal, přece
domnívá se, že budě vhodno všechny osloviti a povzhu-
dit, do odlehlej části domu se uchylí a tam heze všechn
svědků mě žec takovouto:

»Kdybych nebyl pnesvědčen o vaši osvádčené stateč-
nosti a věrnosti, marně vhodná příležitost by se byla na-
skytla: veliká naděje, vlivá v rukou byla by nadarmo. a
já nomoci zhabět a lidí vrtkařich nepachtí bouch se za
nejistým místem jistého. Protože všeck fasto a v důležitých
ehvílich poznal jsem, že íste stateční a mně věrní proti-
duch můj se odvážil počít čím největší a neikrásnější, za-
roveň proto, že jsem pochomil, že máte tytéž dobré i zlé
vládstvosti jako já: neboť totéž chtěti a totéž nechtěti to je
teprve pevně přátelství. Než co jí v myslí své uvážil.

všichni již dříve poručau jste slyšeli. Ostatně duch můj
den ode dne více se rozněcuje, když uvažuji, jaké budou
životní poměry, jestliže se sami neosvobodíme. Neboť když
obec se dostala v moc a podruží několika mocných, vždy
jm kralové a tetrarchové byli poplatními, národnové a
kmenové platili jim daně; všichni ostatní, cíli vlastencí;
urození i neurození, byli jsme obyčejným lidem, bez vlivu.
bez významu, podrobeni těm, jimž bychom byli nostrachem.
kdyby obec byla silna. A tak všechnen vliv a moc, čest a
hoheitsví je v jejich rukou nebo tam, kde oni chtějí; nám
zanechali nebezpečensvosti, odmrštení, soudy a chudobu. Nu-
že do jaké míry budete tohle trpěti, mužové celestateční?
Zdaž není lépe statečně zemřít, než zratiti v hanbě život
bídný a nečestný. když jsi byl cizí zpupnosti k posměchu? Vždyt však, při ochraně bohů a lidí, vitézství námě v rukou, věk svržen a ducha silného; naproti tomu léty a bohatství vše sestárlo. Tolikto počátku je potřebi, ostatní se
svým věkem povzbuďte. Neboť kdo z lidí, jenž má ducha mužného, může
snasti, že oni mají bohatství v nadbytku, iež rozhazují
mőre budovaní pokryvajíce a horý se zemí stovnávajice;
nám však že se schází jméní i na věci nejpotřebnější? Ze oni
dva nebo více domů vede sebe rádi, my však nikde nedostatek, venku dluhy, poměry zlá, naději ještě mnohem
máme vlastní domácností? Když obrazy, sochy, výpuklé
práce kupují, nové nič, jiné si dárají dělati, zkrátká všemi
způsoby peníze rozhranují a mražají, přeče při nejvýšší roz-
málosti bohatství prohloubiti nemohou. My však máme doma
nedostatek, venku dluhy, poměry zlá, naději ještě mnohem
máme vlastní domácností? Když obrazy, sochy, výpuklé
práce kupují, nové nič, jiné si dárají dělati, zkrátká všemi
před oříma; škrábna vše to určila vřetězim za odměnu. Po-
měry čas, nebezpečí, chudoba, velkolená korist válčená
vás povzbužuje více než má řec. Mějte mne bud za velitele
za spoluvojina: ani duch ani tělo nebude vám schá-
zit. Tote pravě, jak doufám, spolu s vám, jako konsul vy-
zeleti. Ieda že mě snad klame duch a vy jste připraveni
raději otročiti než vlnídnouti.«

21. Když to uslyšeli lidé, kteří onlývali hoině všem
špatnostmi, avšak ani jménem ani žádnou dobrou nadějí.